

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องอาชีพส่วนตัวกับการแก้ปัญหาความยากจนของผู้ประกอบการเขตอุตสาหกรรม
ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและได้เสนอผลการทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎี แนวคิดการประกอบอาชีพ สถานการณ์และปัญหาความยากจน
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดการเลือกอาชีพ

บุคคลจะเลือกอาชีพที่สนองความต้องการของตนเองมากที่สุดและดีที่สุดทั้งในปัจจุบันและ อนาคต โดยเน้นความสำคัญของการรู้จักตนเองอย่างแท้จริงในเรื่องความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ลักษณะนิสัย จุดเด่น จุดด้อย เพื่อไปเปรียบเทียบกับข้อมูลทางอาชีพ จะช่วยให้ เลือกอาชีพได้ ถูกต้องและประสบความสำเร็จในอาชีพนั้น ๆ นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอาชีพมา ประกอบกันเรียกว่า Composite theory คือ

- 1) การเลือกอาชีพเป็นการกระทำ เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล
- 2) การที่บุคคลจะตัดสินใจเลือกอาชีพใดเป็นเพราะเชื่อว่าอาชีพนั้นสามารถตอบสนอง ความต้องการของเขาได้ดีที่สุด
- 3) ความต้องการจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ
- 4) การพัฒนาอาชีพเริ่มเมื่อเขาทราบว่าอาชีพนั้นๆสามารถช่วยให้เขาไปสู่ความมองของเขาได้
- 5) ความก้าวหน้าในการพัฒนาอาชีพและการปรับปรุงการเลือกอาชีพจะดีขึ้นเมื่อเขา สามารถคาดหวังถึงโอกาสที่อาชีพนั้น จะสนองความต้องการของเขาได้ ซึ่ง ความสามารถในการคาดหวังของเขาขึ้นอยู่กับการรู้จักตนเอง ความรู้เกี่ยวกับอาชีพและความสามารถที่จะคิดอย่างมีเหตุผล

- 6) ข้อมูลส่วนบุคคลมีผลต่อการเลือกอาชีพ โดยช่วยให้เข้าใจว่าเขาต้องการอะไรและ จะต้องปรับปรุงอะไรบ้าง
- 7) ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ มีผลต่อการเลือกอาชีพ โดยช่วยให้เขาค้นพบงานอาชีพที่ตรงความต้องการ
- 8) ระดับความพอใจในงานขึ้นอยู่กับอัตราส่วนระหว่างสิ่งที่ยังงานนั้นให้กับเขาและความ ต้องการของเขา
- 9) ความพึงพอใจเป็นผลจากที่งานสามารถสนองความต้องการปัจจุบัน หรือความหวังว่างานนั้น จะทำให้เขาไปถึงความต้องการได้ในอนาคตหรือจากการที่เขาหวังว่างานนั้นจะ ช่วยให้เขาไปสู่ งานที่เขาต้องการได้
- 10) การเลือกอาชีพสามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอเมื่อเขาเชื่อว่างานที่เปลี่ยนใหม่ นั้นจะ สสนองความ ต้องการได้ดีกว่าเดิม (อัจฉรา สุขารมณี , 2540)

2.2 ทฤษฎีและแนวคิดความยากจน

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2546) ได้ให้ความหมายความยากจนไว้ว่า ความยากจน โดยทั่วไปหมายถึงความยากจนในเชิงเศรษฐกิจ คือพิจารณาที่ระดับรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคล ว่ามีรายได้ไม่เพียงพอกับการดำรงชีพได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำ หรือมีรายได้ต่ำกว่ามาตรฐานคุณภาพชีวิตขั้นต่ำที่ยอมรับในแต่ละสังคม นอกจากนี้ ยังได้จำแนกความยากจนออกเป็นความยากจนเชิงสัมบูรณ์ (Absolute Poverty) คือ การวัดความยากจนโดยคำนวณความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของครัวเรือนออกมาเป็นตัวเงิน เรียกว่า เส้นความยากจน (Poverty Line) เพื่อใช้เปรียบเทียบกับรายได้ของครัวเรือน และความยากจนเชิงสัมพัทธ์ (Relative Poverty) เป็นการวัดความยากจนโดยใช้การเปรียบเทียบมาตรฐานการดำรงชีวิตของครัวเรือนกับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของสังคมโดยเฉลี่ย ซึ่งก็คือ การวัดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ (Income Inequality)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2555) ได้ให้นิยามของความยากจน หรือคนจนว่าไม่ได้จำกัดเฉพาะคนที่ขาดส่นทางด้านเศรษฐกิจหรือรายได้เท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงความยากจนเชิงโครงสร้างที่เกิดจากความขัดสนในหลาย ๆ ด้าน ที่มีผลทำให้ขาดศักยภาพในการดำรงชีวิต ทั้งขาด

การศึกษาหรือได้รับการศึกษาน้อย การขาดทรัพยากร ขาดที่ดินทำกินหรือมีที่ดินทำกินขนาดเล็ก ขาดการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วม การขาดข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ในการประกอบอาชีพ การมีภาวะการพึ่งพาสูง การที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการภาครัฐ ซึ่งนำไปสู่ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม สำหรับแนวคิดการแก้ปัญหาความยากจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฉบับที่ 9 ให้ความสำคัญที่ตัวคนจนโดยเสริมสร้างโอกาสให้คนจนสามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้อย่างทั่วถึง และเพิ่มขีดความสามารถให้คนจนสามารถก่อร่างสร้างตัวและพึ่งตนเองได้มากขึ้น สร้างความมั่นคงด้านอาชีพและเพิ่มรายได้ ให้คนจนได้รับโอกาสสิทธิเสมอภาคเช่นการรับรู้ข่าวสาร การสร้างอาชีพ และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ให้ความสำคัญการแก้ปัญหาความยากจนโดยขยายโอกาสให้เข้าถึงแหล่งเงินทุน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 แนวคิดแก้ปัญหาความยากจนให้ประชาชนมีอาชีพการงานมีรายได้ ความยากจนก็จะลดจำนวนลง

Amartya Sen (1992) มีความเห็นว่าความยากจนเป็นความล้มเหลวของการมีสมรรถนะพื้นฐานในอันที่จะเข้าถึงระดับต่ำสุดซึ่งเป็นที่ยอมรับกัน ได้แก่ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับกายภาพด้านพื้นฐาน การมีอาหารดี มีเสื้อผ้า ที่พักที่เหมาะสมและการหลีกเลี่ยงการตายที่ป้องกันได้ ตลอดจนความสำเร็จด้านสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น ได้แก่การเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนและสาธารณะ

Committee for Poverty Alleviation (2008) มีความเห็นว่าความยากจนมีหลายรูปแบบ เช่น การมีรายได้และปัจจัยการผลิตในระดับต่ำจนไม่สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างยั่งยืน การขาดอาหาร และมีภาวะทุพโภชนาการ มีปัญหาด้านสุขภาพ ขาดการเข้าถึงบริการด้านการศึกษาและบริการขั้นพื้นฐาน มีการเจ็บป่วยและการตายจากโรคต่าง ๆ ไร้ที่อยู่อาศัยและที่พักพิง มีสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย มีการแบ่งแยกและโดดเดี่ยวทางสังคม ตลอดจนขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทั้งในด้านการปกครอง สังคม หรือวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) ผาสุข พงษ์ไพจิตร (2531) ศึกษาเรื่องภาวะการประกอบอาชีพส่วนตัวของสองเขตในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าปัจจัยต่างๆ เป็นตัวกำหนดให้แรงงานเข้าสู่การประกอบอาชีพส่วนตัว ด้านอายุของแรงงาน ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีอายุเกินกว่า 40 ปี ถึงแม้ว่าธุรกิจส่วนใหญ่จะเป็นธุรกิจใหม่ ๆ ก็ตาม สำหรับการประกอบการขนาดเล็กก็ยังคงเป็นการยากที่ผู้อพยพใหม่ซึ่งมีอายุน้อยจะเข้าสู่ธุรกิจ

ดังกล่าวได้ อุปสรรคที่สำคัญที่สุดในการเข้าสู่การประกอบอาชีพส่วนตัวได้แก่เงินทุนในระยะเริ่มแรกมีจำนวนสูง การศึกษานี้พบว่าทุกกรณีเงินทุนดำเนินธุรกิจเริ่มแรกมาจากเงินออม ผู้ประกอบการจะทำการออมจากรายได้ที่ค่อนข้างน้อยจากการประกอบอาชีพต่าง ๆ ในระยะเวลาที่ก่อนหน้านี้ ในกรณีขายอาหารเงินลงทุนในระยะเริ่มแรกค่อนข้างน้อย แต่เป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงสูง และผู้ประกอบการต้องเผชิญกับทักษะที่เกิดจากประสบการณ์ตลอดเวลาด้านยาวนานของการทำงาน ในอาณานิคมเมือง ผู้ประกอบอาชีพส่วนตัวตามตัวอย่างที่สุ่มมาส่วนมากได้รับทักษะจากการฝึกอบรมจากการประกอบธุรกิจขนาดเล็กและธุรกิจในครัวเรือนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน การสร้างเสริมทักษะดังกล่าว ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการดำเนินการจัดตั้งธุรกิจขนาดเล็กขึ้นเป็นอิสระ การฝึกอบรมอาชีพที่ต้องการทักษะเป็นพิเศษหลายสาขามีบทบาทอย่างสำคัญในการประกอบธุรกิจส่วนตัว

2) วัฒนา อิศรางกูร ณ อยุธยา (2531) ศึกษาการประกอบอาชีพส่วนตัวในสาขาเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการหรือไม่เป็นระบบ พบว่า ผู้ประกอบการอาชีพส่วนตัวในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่อยู่ในสาขาการค้า รองลงมาสาขาบริการ การขนส่งและสาขาอุตสาหกรรม สาขาบริการมีแนวโน้มที่จะเพิ่มความสำคัญมากขึ้น และส่วนใหญ่ของผู้ประกอบอาชีพส่วนตัวก่อนที่จะเริ่มอาชีพดังกล่าว มักสะสมความรู้และทักษะจากการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ มาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ประกอบอาชีพด้านหัตถกรรม อุตสาหกรรมและบริการ มักจะเคยเป็นลูกจ้างของสถานประกอบการอื่น ๆ มาก่อน ส่วนผู้ประกอบการค้า มักจะเคยทำการค้าขายเล็กๆ น้อยๆ มาก่อน การประกอบอาชีพส่วนตัวมีโอกาสเปิดให้อยู่ตลอดเวลา แต่ในขณะเดียวกันจะเป็นการยากสำหรับตัวบุคคลที่จะเข้าสู่อาชีพดังกล่าว เนื่องจากจำเป็นจะต้องมีความรู้และทักษะ งานศึกษานี้ได้เสนอแนะแนวในการส่งเสริมการประกอบอาชีพโดยให้มีการเพิ่มทักษะในการประกอบการ อาชีพส่วนตัวเป็นกระบวนการเรียนรู้และยังบรรเทาปัญหาการว่างงานอีกด้วย

3) นฤมล นิราทร (2548) ได้ศึกษาเรื่อง หาบเร่แผงลอยอาหาร:ความสำเร็จและตัวบ่งชี้ เป็นการศึกษาปรากฏการณ์หาบเร่แผงลอยอาหารในกรุงเทพมหานคร ศึกษาข้อมูล 1.จากการสัมภาษณ์ผู้ค้าหาบเร่จำนวน 236 คน ผู้ค้าแผงลอยจำนวน 508 คน และผู้ซื้ออาหารหาบเร่แผงลอยจำนวน 385 คน ในเขตคลองเตยและดินแดง 2.การสนทนากลุ่มระหว่างผู้ค้าในเขตคลองเตยและดินแดง 2 ครั้ง 3.การสัมภาษณ์เจ้าพนักงานศึกษาผู้ค้าหาบเร่ 8 คนและแผงลอย 12 คน 4.สัมภาษณ์ผู้บริหารกรุงเทพมหานครชุดปัจจุบันคือ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและผู้อำนวยการสำนักเทคนิคและอดีตผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายพิจิตต รัตตกุล ผู้มีบทบาทสำคัญ

ต่อการเสริมสร้างสุขภาพิบาลอาหารในกลุ่มผู้ค้าหาบเร่แผงลอย การวิเคราะห์ใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ด้วยค่าไคสแควร์และการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว จากการศึกษาพบว่า การคงอยู่และการขยายตัวของการค้าอาหารข้างทางในกรุงเทพมหานครเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการจ้างงานอันเป็นผลจากการแข่งขันในระดับโลกและกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีผลต่อการจ้างงานในระดับประเทศ โอกาสการเป็นแรงงานรับจ้างมีข้อจำกัดมากขึ้น ผู้ค้าหาบเร่มากกว่าร้อยละ 90 มีภูมิลำเนานอกเขตกรุงเทพมหานครในจำนวนนี้ร้อยละ 75 มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ค้าหญิงและชายมีจำนวนใกล้เคียงกัน ผู้ค้ามากกว่าครึ่งมีอายุระหว่าง 30-50 ปี ส่วนใหญ่ผู้ค้ามีการศึกษาไม่เกิน 6 ปี ผู้ค้าร้อยละ 70 มีรายได้ก่อนหักต้นทุนวันละไม่เกิน 1,000 บาท ในภาพรวมผู้ค้าในเขตดินแดงมีรายได้สูงกว่าผู้ค้าในเขตคลองเตย ผู้ค้าร้อยละ 55 ระบุว่าประสบความสำเร็จในการยังชีพ ร้อยละ 38 และร้อยละ 6 ระบุว่าประสบความสำเร็จในระดับมีเงินออมและประสงค์ขยายการประกอบอาชีพตามลำดับ สำหรับผู้ค้าแผงลอยร้อยละ 67 มีภูมิลำเนาออกกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในจำนวนนี้สัดส่วนของผู้ค้าที่มาจากภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือใกล้เคียงกัน ผู้ค้าแผงลอยมีอายุการย้ายถิ่นยาวนานกว่าผู้ค้าหาบเร่ ผู้ค้ามากกว่าครึ่งมีอายุระหว่าง 30-50 ปี ผู้ค้าส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับไม่เกิน 6 ปี ผู้ค้าร้อยละ 70 ระบุว่าเคยประกอบอาชีพหาบเร่มาก่อน และโดยเฉลี่ยผู้ค้าแผงลอยมีรายได้สูงกว่าผู้ค้าหาบเร่ โดยร้อยละ 50 มีรายได้ก่อนหักต้นทุนไม่เกินวันละ 1,000 บาท ในภาพรวมผู้ค้าในเขตดินแดงมีรายได้สูงกว่าผู้ค้าในเขตคลองเตย ผู้ค้าร้อยละ 54 ระบุว่าประสบความสำเร็จในระดับยังชีพ ร้อยละ 32 และร้อยละ 12 ระบุว่าประสบความสำเร็จในระดับมีเงินออมและประสงค์ขยายการประกอบอาชีพตามลำดับ ผลการศึกษายืนยันได้ว่า การค้าหาบเร่แผงลอยอาหารมีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะที่เป็นแหล่งอาหารของชาวกรุงเทพมหานคร และเป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้และนำไปสู่การเลื่อนฐานะทางเศรษฐกิจ ผู้ศึกษาเสนอว่ามาตรการการสนับสนุนการประกอบอาชีพของผู้ประกอบอาชีพค้าอาหารข้างทางควรที่จะตระหนักถึงบริบททั้งในเชิงโครงสร้างและเงื่อนไขในระดับบุคคล และควรเป็นมาตรการที่สนับสนุนการสร้างรายได้และเพิ่มเงินออม และที่สำคัญรัฐไม่อาจใช้นโยบายแบบเดียวกันสำหรับผู้ค้าทุกกลุ่ม เนื่องจากความหลากหลายในด้านต่าง ๆ นับตั้งแต่ประเภทของผู้ค้า (หาบเร่หรือแผงลอย) ระดับความสำเร็จตามฐานะทางเศรษฐกิจ(ระดับยังชีพ มีเงินออมและประสงค์ขยายการประกอบอาชีพ) ประเภทอาหาร(อาหารสด อาหารปรุง อาหารปรุงสำเร็จและอาหารสำเร็จรูป แสดงถึงการเป็นผู้ผลิตขนาดเล็กและผู้ขายขนาดเล็ก)แต่ประเด็นสำคัญที่สุดคือรัฐพึงตระหนักถึงความสำคัญของการประกอบอาชีพอิสระขนาดเล็กซึ่งนอกจากจะเป็น

แหล่งสร้างงานที่มีความสำคัญแล้วยังสร้างโอกาสในการเลื่อนฐานะทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะในเศรษฐกิจยุคโลกาภิวัตน์

4) กรมการจัดหางาน (255 3) จากรายงานการศึกษา เรื่อง ความไม่สอดคล้องของตำแหน่งงานกับผู้สมัครงาน ศึกษาจากฐานข้อมูลการให้บริการจัดหางานในประเทศของกรมการจัดหางานช่วงเดือนตุลาคม 2551- กุมภาพันธ์ 2552 พบว่า มีจำนวนผู้สมัครงาน 221,283 คน และมีตำแหน่งงานว่างที่นายจ้างไม่ได้คนทำงานจำนวน 125,748 คน ซึ่งมีมากกว่าตำแหน่งงานจำนวน 95,535 คน ถ้าพิจารณาเป็นรายภาค พบว่าทุกภาคมีผู้สมัครงานมากกว่าตำแหน่งงาน โดยภาคกลางมีจำนวนมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาระดับจังหวัด ปรากฏว่า จังหวัดที่มีตำแหน่งงานมากกว่าผู้สมัครงาน มีจำนวน 12 จังหวัด ประกอบด้วยภาคเหนือ มี 2 จังหวัด ได้แก่ พิจิตร และอุทัยธานี ภาคกลางมี 4 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรสงคราม ประจวบคีรีขันธ์และตราด โดยกรุงเทพมหานครมีจำนวนมากที่สุด คือ มีตำแหน่งงาน 57,601 ตำแหน่ง ผู้สมัครงาน 38,760 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 2 จังหวัด ได้แก่ บุรีรัมย์และยโสธร ภาคใต้มี 4 จังหวัด ได้แก่ ยะลา ระนอง สตูล และพังงา สำหรับจังหวัดที่มีผู้สมัครงานมากกว่าตำแหน่งงาน มีจำนวนทั้งสิ้น 64 จังหวัด ประกอบด้วย ภาคเหนือ มี 15 จังหวัด ภาคกลางมี 22 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี 17 จังหวัด ภาคใต้มี 10 จังหวัด ถ้าพิจารณาตามหมวดอาชีพปรากฏว่าเกือบทุกหมวดอาชีพมีผู้สมัครมากกว่าตำแหน่งงานยกเว้นหมวดพนักงานบริการ / การขาย หมวดอาชีพที่มีผู้สมัครงานมากที่สุด คือ หมวดอาชีพงานพื้นฐาน ได้แก่ แรงงานด้านการผลิตและแรงงานทั่วไป เนื่องจากเป็นตำแหน่งงานที่ผู้สมัครงานไม่ต้องมีทักษะหรือวุฒิการศึกษาก็ได้ ตำแหน่งงานที่ยังไม่ได้ผู้สมัครมาบรรจุงานมากที่สุด ได้แก่ ตำแหน่งพนักงานขาย ช่างเย็บจักรอุตสาหกรรม ผู้นำเสนอสินค้า พนักงานบริการลูกค้า พนักงานดูแลความปลอดภัย ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า พนักงานสาธิตสินค้า พนักงานบริการเจ้าหน้าที่เก็บเงินและพนักงานรับโทรศัพท์เป็นต้น กรณีนี้อาจมีสาเหตุจากเป็นงานที่ต้องใช้ความพยายามและอดทนสูง ทำให้ไม่เป็นที่นิยมของผู้สมัครงาน ความไม่สอดคล้องของตำแหน่งงานกับผู้สมัครงานเกิดขึ้นในทุกระดับการศึกษา โดยความไม่สอดคล้องเกิดขึ้นในวุฒิมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายและระดับปริญญาตรีขึ้นไป ตามลำดับ ในจำนวนนี้มีเพียงระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้นและชั้นสูงเท่านั้น ที่มีตำแหน่งงานมากกว่าผู้สมัครงาน ตำแหน่งงานส่วนใหญ่ต้องการผู้สมัครที่มีอายุไม่เกิน 24 ปี แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้สมัครงานที่มีอายุระหว่าง 30 – 39 ปี มีจำนวนมากที่สุด กรณีนี้อาจเป็นไปได้ว่ากลุ่มอายุนี้ถูกเลิกจ้างจำนวนมาก ส่วนกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป มีจำนวนลดลงตามกันทั้งตำแหน่งงานและผู้สมัคร งานศึกษานี้ได้สรุปวิเคราะห์ว่า

(1) กรณีที่มีผู้สมัครงานมากกว่าตำแหน่งงานเกือบหนึ่งเท่าตัวได้สะท้อนให้เห็นถึงการหดตัวของภาวะเศรษฐกิจของประเทศตามวิกฤติเศรษฐกิจโลกอย่างชัดเจน

(2) สาเหตุของความไม่สอดคล้องกรณีที่มีผู้สมัครงานมากกว่าตำแหน่งงานจำนวนมากอาจมีสาเหตุ

(2.1) ผู้สมัครงานขาดคุณสมบัติที่นายจ้างต้องการ เช่น ความรู้ความสามารถไม่ตรงตำแหน่งงาน ขาดประสบการณ์ บุคลิกภาพไม่เหมาะสม หรืออาจมากเกินไปที่นายจ้างกำหนด

(2.2) อุปทานแรงงาน (Supply) มีมากกว่าอุปสงค์แรงงาน (Demand) ตลาดแรงงานจึงเป็นของนายจ้างทำให้อำนาจการต่อรองของผู้สมัครงานมีไม่มาก อย่างไรก็ตามการที่นายจ้างตั้งเงื่อนไขการจ้างไว้สูงเกินไปก็อาจทำให้ไม่สามารถจูงใจผู้สมัครงานมาร่วมงานได้และทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในกิจการของตนได้

(3) สาเหตุของความไม่สอดคล้องกรณีมีตำแหน่งงานมากกว่าผู้สมัครงานระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้นและชั้นสูงอาจมีสาเหตุมาจาก

(3.1) จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น และชั้นสูง ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงาน

(3.2) ความรู้ความสามารถของผู้สมัครงานอาจไม่เป็นไปตามวุฒิการศึกษาที่ได้รับหรือมีปัญหาในเรื่องบุคลิกภาพ หรือขาดประสบการณ์เป็นต้น

งานศึกษานี้ได้เสนอแนะว่า กรณีที่มีตำแหน่งงานน้อยกว่าผู้สมัครงาน แก้ไขโดย รัฐบาลส่งเสริมให้มีการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ (Mega Project) และการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระให้มากขึ้น ถ้ากรณีเกิดความไม่สอดคล้องของตำแหน่งงานกับผู้สมัครงานและการขาดแคลนแรงงานในบางอาชีพ แก้ไขโดย การพัฒนาฝีมือแรงงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการตลาดแรงงาน รมว.รศ.ให้มีการศึกษาต่อในระดับปวช.และปวส.มากขึ้น และปรับเปลี่ยนค่านิยมและทัศนคติในการทำงาน ถ้าดำเนินการอย่างจริงจัง ก็จะช่วยให้เกิดความสอดคล้องของตำแหน่งงานกับผู้สมัครงานมากขึ้นอย่างแน่นอน

5) สัมพันธ์ เศรษฐกิจ (2553) ศึกษาเรื่อง แนวคิดและรูปแบบการแก้ไขปัญหาความยากจน กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทุนนิยมเป็นสังคมเศรษฐกิจคุณธรรมและจริยธรรมโดยใช้การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือโดยในระยะแรกเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับปัจเจกบุคคลให้พึ่งตนเองได้ รู้จักประมาณ มี

เหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันต่อกรแสการบริโภคนิยม เงินตราและวัตถุ โดยมีวิธีการผลิตแบบเครือข่ายและ
ครอบครัว เป็นการผลิตที่เน้นคุณค่ามากกว่ามูลค่า มีการผลิตที่บริโภคได้อย่างเพียงพอและอยู่รอด ซึ่งต้อง
เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการเปลี่ยนแปลงทั้งความรู้ เจตคติ และการประพฤติปฏิบัติ

6) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2553) ศึกษา เรื่องการลดความ
เหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมในสังคม พบว่าความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยเกิดขึ้นเนื่องจากคนส่วนใหญ่ไม่ได้รับผล
การพัฒนาหรือความมั่งคั่งอย่างเป็นธรรม ด้านรายได้ คนรวยเป็นเพียงคนกลุ่มเล็ก ๆ ในสังคมไทย ตลอด 20
ปีที่ผ่านมา การกระจายรายได้ในภาพรวมดีขึ้นเพียงเล็กน้อย ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ (

Gini coefficient) อยู่ในระดับ

0.48 – 0.54 ในช่วงปี 2531 – 2552 แสดงถึงผลประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่กับคนกลุ่ม
เล็ก กลุ่มคนรวยที่สุด ประชาชนร้อยละ 10 ที่ถือครองรายได้ถึงร้อยละ 38.41 ขณะที่กลุ่มคนจนที่สุดประมาณ
ร้อยละ 10 ถือครองรายได้ต่ำสุดเพียงร้อยละ 1.69 ของรายได้ทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีปัญหาความยากจนและ
การกระจายรายได้ระหว่างภาค พื้นที่ อาชีพหรือสาขาการผลิต ในด้านสินทรัพย์ทางการเงินก็กระจุกตัวในบาง
กลุ่ม พิจารณาจากเงินฝากธนาคารพบว่า

ร้อยละ 40 ของเงินฝากจำนวน 69,802 บัญชี มีเงินฝากมากกว่า 10 ล้านบาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 0.09 ของ
บัญชีเงินฝากทั้งหมดในประเทศไทย ขณะที่บัญชีเงินฝากขนาดเล็กมีร้อยละ 99.9 คิดเป็นร้อยละ 60 สำหรับ
เงินลงทุนที่มีอยู่ในตลาดตราสารหนี้และตลาดหลักทรัพย์ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มคนจำนวนน้อย ในด้านการถือ
ครองที่ดินกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มคนรวยขณะที่คนจนขาดที่ดินทำกิน ข้อมูลจากสำนักงานที่ดิน 399 แห่งพบว่า
บุคคลธรรมดาที่ถือครองที่ดินขนาดเกิน 100 ไร่ มีเพียง 4,613 ราย ในจำนวนนี้มีเพียง 121 รายถือครองที่ดิน
500 -999 ไร่ และอีก 113 รายถือครองที่ดินเกินกว่า 1,000 ไร่ สำหรับกลุ่มนิติบุคคลที่ถือครองที่ดินตั้งแต่ 100
ไร่ขึ้นไป มีจำนวน 2,205 ราย ผู้ถือครองที่ดิน 500 -999 ไร่ มีจำนวน 100 ราย และผู้ถือครองที่ดินเกินกว่า
1,000 ไร่ มีเพียง 42 ราย ขณะที่ประชาชนประมาณ 21 ล้านคน และนิติบุคคลประมาณ 1 ล้านราย ถือครอง
ที่ดินไม่เกิน 4 ไร่และมีโฉนด จากการศึกษาสาเหตุที่ทำให้ความมั่งคั่งกระจุกตัวอยู่ในบางกลุ่มเป็นผลมา
จากปัจจัยพื้นฐานเชื่อมโยงทั้งด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม และการบริหารราชการแผ่นดินที่เรื้อรังมา
นาน ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ไม่สามารถกระจายผล
การพัฒนาอย่างเป็นธรรมทำให้ผลประโยชน์กระจุกอยู่กับคนบางกลุ่ม ประชาชนขาดโอกาสด้านอาชีพและ

รายได้ แรงงานส่วนใหญ่ขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพอิสระ เช่น กลุ่มผู้ค้ารายย่อย กลุ่มหาบเร่แผงลอย กลุ่มผู้ขับรถรับจ้าง ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพระหว่างเขตเมืองและชนบท การบริหารราชการแผ่นดินทั้งภาคราชการและภาคการเมืองขาดประสิทธิภาพ ไม่โปร่งใส และขาดประสิทธิผลในการใช้กฎหมาย การศึกษานี้ได้ให้แนวทางการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม ในการลดความเหลื่อมล้ำโดยคำนึงถึงการสร้างโอกาส 3 ด้าน คือสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ ให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินลงทุนสำหรับประกอบอาชีพและสร้างรายได้ในชุมชน รวมทั้งการอบรมเสริมสร้างทักษะในการประกอบอาชีพ สร้างโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นธรรมในระดับปัจเจกทั้งการศึกษา สุขภาพและสวัสดิการสังคม และสร้างโอกาสในการได้รับความเป็นธรรมและเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม

7) กรมการจัดหางาน (255 5) จากรายงานผลการวิจัยตลาดแรงงานปี 2552 – 2553 เรื่องสาเหตุการลาออกจากงาน ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ประกันตนที่ขึ้นทะเบียนขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงาน ช่วงเดือนตุลาคม 2551 ถึงเดือนมีนาคม 2552 ซึ่งการศึกษาเรื่องนี้เป็นการศึกษาช่วงที่ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจค่อนข้างรุนแรงทำให้มีผู้ออกจากงานจำนวนมาก ทั้งในส่วนที่ถูกเลิกจ้างและในส่วนที่ลาออก ซึ่งสัดส่วนของผู้ที่ลาออกจากการงานสูงมาก สาเหตุการออกจากงานดังกล่าวมีสาเหตุมาจากปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ถูกจ้างลาออกจากงานมีสองสาเหตุหลัก คือ 1. สาเหตุจากปัญหาเศรษฐกิจร้อยละ 72.0 ได้แก่สถานประกอบการลดกำลังการผลิตและสถานประกอบการย้ายฐานการผลิต 2.สาเหตุจากปัญหาส่วนบุคคลร้อยละ 28.0 โดยมีปัญหาด้านสุขภาพมากที่สุด รองลงมา คือ ดูแลบิดามารดา ญาติ และขัดแย้งกับนายจ้าง และสิ่งที่ถูกจ้างจะทำต่อไป คือกลับภูมิลำเนาเดิม เพื่อหางานทำต่อไป และประกอบอาชีพอิสระ

เมื่อกล่าวถึงแรงงาน

1. **ผู้มีงานทำ** หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 15 ขึ้นไป และในสัปดาห์แห่งการสำรวจมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1) ได้ทำงานตั้งแต่ 1 ชั่วโมงขึ้นไปโดยได้รับค่าจ้าง เงินเดือน ผลกำไร เงินปันผลค่าตอบแทนที่มีลักษณะอย่างอื่นสำหรับผลงานที่ทำเป็นเงินสดหรือสิ่งของ

2) ไม่ได้ทำงานหรือทำงานน้อยกว่า 1 ชั่วโมงแต่เป็นบุคคลที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ (ซึ่งจะถือว่าเป็น ผู้ที่ปกติมีงานประจำ)

(2.1) ยังไม่ได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้างหรือผลประโยชน์อื่น ๆ หรือผลกำไรจากงานหรือธุรกิจ ในระหว่างที่ไม่ได้ทำงาน

(2.2) ไม่ได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้าง หรือผลประโยชน์อื่น ๆ หรือผลกำไรจากงานหรือธุรกิจ ในระหว่างที่ไม่ได้ทำงาน แต่ยังมีงานหรือธุรกิจที่จะกลับไปทำ

3) ทำงานอย่างน้อย 1 ชั่วโมง โดยไม่ได้รับค่าจ้างในวิสาหกิจหรือไร่นาเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน หรือของสมาชิกในครัวเรือน

2. งาน หมายถึง กิจกรรมที่ทำที่มีลักษณะ อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

1) กิจกรรมที่ทำแล้วได้รับค่าตอบแทน เป็นเงินหรือสิ่งของ ค่าตอบแทนที่เป็นเงิน อาจจ่ายเป็นราย เดือน รายสัปดาห์ รายวัน หรือรายชิ้น

2) กิจกรรมที่ทำแล้วได้ผลกำไรหรือหวังที่จะได้รับผลกำไร หรือส่วนแบ่งเป็นการตอบแทน

3) กิจกรรมที่ทำให้กับธุรกิจของสมาชิกในครัวเรือน โดยไม่ได้รับค่าจ้างหรือผลกำไรตอบแทนอย่างใด ซึ่งสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบธุรกิจนั้นจะมีสถานภาพการทำงานเป็นประกอบธุรกิจส่วนตัวหรือนายจ้าง

3. อาชีพ หมายถึง ประเภทหรือชนิดของงานที่บุคคลนั้นทำอยู่ การจัดจำแนกประเภทอาชีพใช้ตาม International Standard Classification of Occupation (ISCO-8) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO)

4. อุตสาหกรรม หมายถึง ประเภทของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ได้ดำเนินการ โดยสถานประกอบการที่ บุคคลนั้นกำลังทำงานอยู่ หรือประเภทของธุรกิจซึ่งบุคคลนั้นได้ดำเนินการ อยู่ในสัปดาห์แห่งการสำรวจ การจัด จำแนกประเภท อุตสาหกรรม ใช้ตาม Thailand Standard Industrial Classification, (TSIC) 2009 ฉบับ ปรับปรุงโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

5. สถานภาพการทำงาน หมายถึง สถานะของบุคคลที่ทำงานในสถานที่ทำงาน หรือธุรกิจแบ่ง ออกเป็น 5 ประเภท คือ

1) นายจ้าง หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจของตนเองเพื่อหวังผลกำไร หรือส่วนแบ่งและได้จ้างบุคคลอื่น มาทำงานในธุรกิจในฐานะลูกจ้าง

2) ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจของตนเองโดยลำพังผู้เดียวหรืออาจมีบุคคลอื่นมาร่วมกิจการด้วยเพื่อหวังผลกำไรหรือส่วนแบ่งและไม่ได้จ้างลูกจ้างแต่อาจมีสมาชิกในครัวเรือน หรือผู้ฝึกงานมาช่วยทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้างหรือค่าตอบแทนอย่างอื่นสำหรับงานที่ทำ

3) ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง หมายถึง ผู้ที่ช่วยทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้างในไร่นา เกษตร หรือในธุรกิจของสมาชิกในครัวเรือน

4) ลูกจ้าง หมายถึง ผู้ที่ทำงานโดยได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือน รายสัปดาห์ รายวัน รายชิ้นหรือเหมาจ่าย ค่าตอบแทนที่ได้รับจากการทำงาน อาจเป็นเงินหรือสิ่งของ ลูกจ้างแบ่งออกเป็น 3 ประเภท

4.1 ลูกจ้างรัฐบาล หมายถึง ข้าราชการ พนักงานเทศบาล พนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด เจ้าหน้าที่องค์การระหว่างประเทศ ตลอดจนลูกจ้างประจำและชั่วคราวของรัฐบาล

4.2 ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ หมายถึง ผู้ที่ทำงานให้กับหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ

4.3 ลูกจ้างเอกชน หมายถึง ผู้ที่ทำงานให้กับเอกชนหรือธุรกิจของเอกชน รวมทั้งผู้ที่รับจ้างทำงานบ้าน

5) การรวมกลุ่ม หมายถึง กลุ่มคนที่มาร่วมกันทำงานโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพึ่งตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกแต่ละคนมีความเท่าเทียมกันในการกำหนดการทำงานทุกขั้นตอนไม่ว่าเป็นการลงทุน การขายงานอื่นๆของกิจการที่ทำ ตลอดจนการแบ่งรายได้ให้แก่สมาชิกตามที่ตกลงกัน (การรวมกลุ่มดังกล่าวอาจจดทะเบียนจัดตั้งในรูปของสหกรณ์หรือไม่ก็ได้)

การจัดจำแนกประเภทสถานภาพ การทำงาน ใช้ตาม International Classification of Status in Employment, 1993 (ICSE – 93) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) มีสถานภาพการทำงานเพิ่มขึ้นอีก 1 กลุ่ม คือ การรวมกลุ่ม (Member of Producers 'Cooperative)

6. ชั่วโมงทำงาน หมายถึง จำนวน ชั่วโมงทำงานจริงทั้งหมดในสัปดาห์แห่งการสำรวจ สำหรับผู้ที่มีงานประจำซึ่งไม่ได้ทำงานในสัปดาห์แห่งการสำรวจให้บันทึกจำนวนชั่วโมงเป็นศูนย์ชั่วโมง

7. แรงงานในระบบ หมายถึง ผู้มีงานทำที่ได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน ได้แก่

- 1) ข้าราชการ ลูกจ้างประจำของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาคและราชการส่วนท้องถิ่น
- 2) ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ

- 3) ครูใหญ่หรือครูโรงเรียนเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน
- 4) ลูกจ้างของรัฐบาลต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ
- 5) ลูกจ้างที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน

8. แรงงานนอกระบบ หมายถึง ผู้มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง และไม่มีหลักประกันทางสังคม จากการทำงานเช่นเดียวกับแรงงานในระบบ

2.1 สถานภาพแรงงานของประชากร

จำนวนกำลังแรงงานรวมในช่วงไตรมาส 3 ปี พ.ศ 2555 มีจำนวนทั้งสิ้น 39.8 ล้านคน ประกอบด้วย ผู้มีงานทำ 39.6 ล้านคน ผู้ว่างงาน 2.3 แสนคน และกำลังแรงงานที่รอฤดูกาล 3.4 หมื่นคน ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน 14.7 ล้านคน ได้แก่ ผู้ทำงานบ้าน เรียนหนังสือ เด็ก คนชรา ที่ไม่สามารถทำงานได้ แสดงได้ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1. จำนวนประชากร จำแนกตามสถานภาพแรงงาน และภาค ไตรมาสที่ 3

พ.ศ.2555

หน่วย: พันคน

สถานภาพแรงงาน

ภาค

	ยอดรวม	กทม.	กลาง	เหนือ	ตะวันออก เฉียงเหนือ	ใต้
ประชากรอายุ15ปีขึ้นไป	54,581.1	5,613.4	13,158.7	10,122.3	18,300.2	7,386.6
กำลังแรงงานรวม	39,843.3	3,898.2	9,628.4	7,430.0	13,363.2	5,523.5
1.กำลังแรงงานปัจจุบัน	39,809.1	3,897.3	9,625.1	7,424.5	13,340.7	5,512.6
1.1 ผู้มีงานทำ	39,578.3	3,871.6	9,562.8	7,382.9	13,278.3	5,482.8
1.2 ผู้ว่างงาน	230.8	25.7	62.3	41.6	62.4	38.8
2.กำลังแรงงานที่รอฤดูกาล	34.2	0.9	3.3	5.5	22.5	1.9
ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	14,737.8	1,715.2	3,530.3	2,692.3	4,936.9	1,863.1
1.ทำงานบ้าน	4,311.8	563.1	1,106.3	765.4	1,245.4	631.7
2.เรียนหนังสือ	4,295.0	387.4	927.3	824.6	1,555.2	600.6
3.ยังเด็ก/ชราไม่สามารถทำงานได้	4,721.2	471.2	1,123.7	949.8	1,676.5	499.9
4.อื่นๆ	1,409.8	293.5	373.0	152.5	459.9	130.9

ที่มา สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2.2 จำนวนแรงงานในระบบและนอกระบบ

จากจำนวนผู้มีงานทำ 39.6 ล้านคน เป็นแรงงานในระบบ 14.8 ล้านคน (ร้อยละ 37.4) และเป็นแรงงานนอกระบบ 24.8 ล้านคน (ร้อยละ 62.6) ถ้าพิจารณาเป็นรายภาค กรุงเทพมหานครมีจำนวนผู้มีงานทำ 3.9 ล้านคน เป็นแรงงานในระบบ 2.6 ล้านคน(ร้อยละ 67.4) แรงงานนอกระบบ 1.3 ล้านคน(ร้อยละ 32.6) ภาคกลางจำนวนผู้มีงานทำ 9.6 ล้านคน เป็นแรงงานในระบบ 5.1 ล้านคน (ร้อยละ 53.1) แรงงานนอกระบบ 4.5 ล้านคน (ร้อยละ 46.9) ภาคเหนือ จำนวนผู้มีงานทำ 7.4 ล้านคน เป็นแรงงานในระบบ 2.0 ล้านคน (ร้อยละ 27.0) แรงงานนอกระบบ 5.4 ล้านคน

(ร้อยละ 73.0) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนผู้มีงานทำ 13.3 ล้านคน เป็นแรงงานในระบบ 3.0 ล้านคน (ร้อยละ 22.5) แรงงานนอกระบบ 10.3 ล้านคน(ร้อยละ 77.5)และภาคใต้จำนวนผู้มีงานทำ 5.5 ล้านคนเป็นแรงงานในระบบ 2.1 ล้านคน(ร้อยละ 38.6) แรงงานนอกระบบ 3.4 ล้านคน (ร้อยละ 61.4) แสดงได้ดังตารางที่

2.2

ตารางที่ 2.2 จำนวนและร้อยละของแรงงานในระบบและนอกระบบจำแนกตามเพศและภาค

พ.ศ. 2555

หน่วย : พันคน

ผู้มีงานทำ	ยอดรวม	กทม.	กลาง	เหนือ	ตะวันออก	
					เฉียงเหนือ	ใต้
ยอดรวม	39,578.3	3,871.5	9,562.8	7,382.9	13,278.4	5,482.7
ชาย	21,366.5	1,970.1	5,106.6	3,981.7	7,293.3	3,014.7
หญิง	18,211.8	1,901.4	4,456.2	3,401.1	5,985.1	2,468.0
แรงงานในระบบ	14,778.8	2,609.1	5,076.1	1,996.5	2,981.3	2,115.9
ชาย	8,002.8	1,284.9	2,732.1	1,097.8	1,679.9	1,208.1
หญิง	6,776.0	1,324.2	2,344.0	898.7	1,301.4	907.8
แรงงานนอกระบบ	24,799.5	1,262.4	4,486.7	5,386.4	10,297.1	3,366.8
ชาย	13,363.7	685.2	2,374.5	2,883.9	5,613.4	1,806.6
หญิง	11,435.8	577.2	2,112.2	2,502.5	4,683.7	1,560.2
หน่วย : ร้อยละ						
ยอดรวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ชาย	54.0	50.9	53.4	53.9	54.9	55.0
หญิง	46.0	49.1	46.6	46.1	45.1	45.0
แรงงานในระบบ	37.4	67.4	53.1	27.0	22.5	38.6
ชาย	20.2	33.2	28.6	14.8	12.7	22.0
หญิง	17.2	34.2	24.5	12.2	9.8	16.6
แรงงานนอกระบบ	62.6	32.6	46.9	73.0	77.5	61.4
ชาย	33.8	17.7	24.8	39.1	42.3	33.0
หญิง	28.8	14.9	22.1	33.9	35.2	28.4

ที่มา สำนักงานสถิติแห่งชาติ

จากตารางที่ 2.2 จะเห็นว่าทั่วประเทศมีจำนวนผู้ทำงานนอกระบบถึงร้อยละ 62.6 ของผู้มีงานทำทั้งหมดและเมื่อเปรียบเทียบระหว่างแรงงานนอกระบบกับแรงงานในระบบ จะเห็นว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคเหนือและภาคใต้มีแรงงานนอกระบบ ร้อยละ 77.5, 73.0 และ 61.4 ตามลำดับ มากกว่าแรงงานในระบบ ส่วนกรุงเทพมหานครและภาคกลางมีแรงงานนอกระบบ ร้อยละ 32.6 และ 46.9 ตามลำดับ น้อยกว่าแรงงานในระบบ

2.3 สถานภาพการทำงานของแรงงานในระบบและนอกระบบ

สถานภาพการทำงานของแรงงานในระบบและนอกระบบ แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่มีสถานภาพการทำงานคือประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้างร้อยละ 50.1 รองลงมาเป็นช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างร้อยละ 37.7 ลูกจ้างเอกชน (ไม่ประกันตนและทำงานไม่ถึง 3 เดือน) ร้อยละ 7.5 นายจ้าง (ไม่ประกันตน) ร้อยละ 3.2 ลูกจ้างรัฐบาล (ผู้รับจ้างเหมาไม่ประกันตน) ร้อยละ 1.2 และการรวมกลุ่มร้อยละ 0.2 ส่วนแรงงานในระบบส่วนใหญ่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างเอกชนมากถึงร้อยละ 74.8 รองลงมาเป็นลูกจ้างรัฐบาลร้อยละ 21.7 ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้างร้อยละ 1.7 และนายจ้างและช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างเท่ากันร้อยละ 0.9 จากข้อมูลยังเห็นอีกได้ว่าแรงงานจะหางานทำในรูปแบบของการเป็นลูกจ้างทั้งในภาครัฐและเอกชน ขณะเดียวกันการประกอบอาชีพส่วนตัวก็ได้รับความสนใจ ซึ่งเป็นประเด็นที่หน่วยงานเกี่ยวข้องควรให้ความสนใจทางด้านนโยบาย แสดงได้ดังตารางที่ 2.3

1) เชิงสัมบูรณ์ (Absolute poverty) โดยคำนวณจากจำนวนแคลอรีของอาหารที่คนเราจำเป็นต้องบริโภคและการใช้จ่ายที่จำเป็นอื่น ๆ ออกมาว่าคนเราควรมีรายได้รายจ่ายเท่าไรจึงจะพอซื้อหาอาหารและเครื่องใช้ไม่สอยที่จำเป็นเพียงพอแก่การดำรงชีพ และใช้ตัวเลขนี้เป็นเส้นความยากจน คือใครมีรายได้ / รายจ่ายต่อหัวต่อเดือนต่ำกว่าเส้นนี้ก็ถือว่ายากจน โดยมีการปรับตัวเลขนี้ทุกปีตามอัตราเงินเฟ้อ

2) เชิงเปรียบเทียบ (Relative poverty) การวัดโดยการเปรียบเทียบรายได้ของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมว่ามีความแตกต่างในส่วนแบ่งของรายได้ทั้งหมดมากน้อยอย่างไร เช่นการแบ่งคนออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละร้อยละ 20 ของประชาชน กลุ่มคนที่รายได้ต่ำที่สุดร้อยละ 20 สุดท้ายถือว่าจนเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ หรือเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อหัวของคนทั้งประเทศ โดยผู้ที่รายได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยจัดว่าเป็นคนยากจนกว่าคนอื่น ๆ

2.4.2. การวัดความยากจนในแง่คุณภาพชีวิต

คนเราไม่ได้ยากจนเชิงเศรษฐกิจหรือรายได้เท่านั้น แต่ยังยากจนในเชิงสังคม การเมือง วัฒนธรรม โดยมีวิธีวัด

1) วัดข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน กำหนดคุณภาพชีวิตขั้นต่ำแบ่งเป็น 6 หมวด ได้แก่ สุขภาพ บ้าน อาศัย การศึกษา รายได้ก้าวหน้า ปลูกฝังค่านิยมไทยและร่วมใจพัฒนา

2) วัดดัชนีความขาดสน (Index of Deprivation-IHD) ได้แก่ สุขภาพ การศึกษา การทำงาน รายได้ ที่อยู่ อาศัย การอุปโภคบริโภค การคมนาคมขนส่ง และสถานภาพสตรี

สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยที่เกิดขึ้นในประเทศทางด้านรายได้ หรือการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน เงินออม โอกาสการเข้าถึงบริการพื้นฐานของรัฐ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและสิทธิ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับผลการพัฒนา อย่างไรก็ตามรัฐบาลทุกหน่วยงานพยายามหาแนวทางบรรเทาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยให้ลดลง โดยกำหนดนโยบายที่เป็นรูปธรรม และขับเคลื่อนอย่างจริงจัง

2.5 สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย

นิยามคนจนหรือความยากจน นั้นไม่ได้จำกัดเฉพาะคนจนที่ขาดสนทางด้านเศรษฐกิจหรือรายได้ในการยังชีพแต่ยังครอบคลุมถึงความยากจนเชิงโครงสร้างที่เกิดจากความขาดสนในหลายด้านที่มีผลทำให้ขาด

ศักยภาพในการดำรงชีวิตทั้งการขาดการศึกษาหรือได้รับการศึกษาน้อย ขาดที่ทำกินหรือมีที่ทำกินขนาดเล็ก ขาดข้อมูลข่าวสารความรู้ในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการมีภาระการพึ่งพาสูง ตลอดจนไม่สามารถเข้าถึง บริการของรัฐและความช่วยเหลือต่างๆของรัฐ อันนำไปสู่ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งก็คือ ความยากจนหมายถึงความจนด้านรายได้ ความจนโอกาส และความจนด้านสิทธิ ซึ่งเกิดขึ้นอย่างเชื่อมโยงกัน เป็นเหตุและผลซึ่งกันและกัน ความจนด้านรายได้ที่เกิดขึ้นมักมาจากความจนด้านโอกาสและการเข้าถึงสิทธิขั้น พื้นฐานที่พึงจะได้ วิธีใช้วัดความยากจนใช้วัดความยากจนแบบสัมบูรณ์ (Absolute poverty) โดยใช้เส้นความ ยากจน (poverty line) เป็นเกณฑ์ในการวัด และใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติวิเคราะห์

2.6 ลักษณะความยากจนในประเทศไทย

ศึกษาปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้ประชาชนตกอยู่ในภาวะความยากจนและระดับของผลกระทบที่เกิดขึ้น และ ศึกษาเป็นการประเมินสาเหตุของปัญหาความยากจนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Poverty Assessment) คือเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นที่รวมถึงคนจนและคนด้อยโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของ ปัญหาความยากจนที่คนในชุมชนประสบอยู่ ซึ่งการศึกษาทั้งสองวิธี ได้ข้อสรุปที่คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับปัจจัยที่ ส่งผลต่อความยากจนของครัวเรือน ประกอบด้วย ครัวเรือนมีขนาดใหญ่ ภาระความรับผิดชอบสูง เช่นมีลูกมาก มีสมาชิกในครัวเรือนที่พิการ อาชีพไม่มั่นคง หรือมีรายได้น้อย สมาชิกในครอบครัวมีการศึกษาต่ำ ขาดโอกาส ในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข ขาดความสามารถหรือทักษะทางอาชีพและการลงทุน และปัญหาการเข้าถึง แหล่งเงินทุน ความแปรปรวนของผลผลิต และวิกฤตทางเศรษฐกิจและภัยพิบัติทางธรรมชาติซึ่งปัจจัยดังกล่าว ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของความยากจนในประเทศไทยในปัจจุบัน สรุปได้ว่าความ ยากจนในประเทศไทยมีลักษณะ

- 1) ความยากจนในระดับพื้นที่ ความยากจนมีแนวโน้มลดลงอย่างทั่วถึงในทุกภูมิภาค แต่เมื่อพิจารณา รายภาคปัญหาความยากจนยังกระจุกตัวหนาแน่นในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- 2) ความยากจนในชนบทแต่ก็ต้องเฝ้าระวังปัญหาคชนเมืองเนื่องจากความซับซ้อนและมีความเสี่ยง ต่อคุณภาพชีวิตมากกว่า การเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากภาคการเกษตรซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเคลื่อนเข้าสู่ภาค คำส่ง คำปลัก การก่อสร้างและภาคบริการอื่น ๆส่วนหนึ่งเพราะเป็นสาขาแรงงานที่ใช้ทักษะต่ำ ประกอบกับ

เศรษฐกิจสาขาการค้าปลีก ค้าส่ง โรงแรมภัตตาคารมีการขยายตัวมาก แม้ว่าผลตอบแทนต่อหัวของสาขาเศรษฐกิจดังกล่าวปรับเพิ่มขึ้นช้ากว่าภาคอุตสาหกรรม การเงิน การธนาคารและภาคราชการ แต่เมื่อเทียบกับค่าแรงทางภาคการเกษตรแล้วค่าจ้างแรงงานในภาคการค้าและบริการก็ยิ่งสูงกว่าภาคการเกษตร

3) จังหวัดที่มีปัญหาความยากจนเรื้อรัง 6 จังหวัด ประกอบด้วย แม่ฮ่องสอน ศรีสะเกษ นครพนม ตาก และสระแก้ว กาฬสินธุ์ จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความหนาแน่นของคนจนสูงในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาและเป็นจังหวัดเดียวที่ติดลำดับจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด 10 ลำดับแรกตลอดช่วงปี 2545-2553 สะท้อนถึงความยากจนเรื้อรัง นอกจากนี้จังหวัด ศรีสะเกษ นครพนม ตาก และสระแก้วติดลำดับจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด 10 ลำดับแรกก่อนทุกปี รวมทั้งจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ติดลำดับ 3 ต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2551-2553 ซึ่ง 5 จังหวัดดังกล่าวน่าจะจัดได้ว่าเป็นจังหวัดที่ประสบปัญหาความยากจนเรื้อรังที่ควรเอาใจใส่เป็นพิเศษเช่นเดียวกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน

4) ความยากจนตามกลุ่มวัย ประชากรวัยเด็กและผู้สูงอายุมีสัดส่วนคนจนสูงกว่าวัยแรงงาน โดยเฉพาะที่อยู่ในชนบท ประชากรวัยเด็กและผู้สูงอายุมีสัดส่วนคนจนสูงกว่าวัยแรงงานโดยเฉพาะที่อยู่ในชนบท ผู้สูงอายุที่ยากจนคิดเป็นร้อยละ 13.80 ของผู้สูงอายุในชนบททั้งหมด หรือประมาณเกือบ 1 ล้านคน ส่วนประชากรวัยเด็กที่ยากจนคิดเป็นร้อยละ 12.74 ของประชากรวัยเด็กในชนบททั้งหมด หรือประมาณ 1.3 ล้านคน และโดยรวมของประเทศเด็กและผู้สูงอายุที่ยากจนมีสัดส่วนร้อยละ 10.2 และ 10.9 ตามลำดับ เนื่องจากศักยภาพของผู้สูงอายุและเด็กมีความสามารถจำกัดในการหาเลี้ยงตน จึงเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะความยากจน นอกจากนี้ สังคมไทยได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาความยากจนในกลุ่มผู้สูงอายุจึงมีมากขึ้นโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยากจนและถูกทิ้งให้อยู่ลำพัง

5) ความยากจนตามกลุ่มอาชีพ / สาขาการผลิต คนจนส่วนใหญ่อยู่ในภาคการเกษตร โครงสร้างทางเศรษฐกิจและแรงงานของประเทศ ภาคเกษตรรองรับแรงงานถึง 14.55 ล้านคน หรือร้อยละ 38.24 ของผู้มีงานทำทั้งหมดในปี 2553 ในขณะที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศภาคเกษตรเพียงร้อยละ 8.3 จึงเป็นปัญหาทั้งความยากจนในภาคเกษตรและความเหลื่อมล้ำระหว่างสาขาการผลิต

6) ความยากจนตามระดับการศึกษา สัดส่วนคนจนลดลงตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น และรายได้เฉลี่ยของประชากรเพิ่มสูงขึ้นตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยเฉพาะระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ในขณะที่ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าจะมีโอกาสเป็นคนจนสูงกว่ากลุ่มอื่น เนื่องจากระดับการศึกษาเป็น

ปัจจัยหนึ่งในการสร้างโอกาสการมีงานทำหรือการประกอบอาชีพ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างรายได้สำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนและครอบครัว

2.7 สถานการณ์ความยากจนและลักษณะความยากจนในประเทศไทยปี

พ.ศ.2553

1) ความยากจนโดยรวมของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง โดยปี พ .ศ. 2553 สัดส่วนคนจนลดลงเป็นร้อยละ 7.75 หรือมีประมาณ 5 ล้านคน แต่ยังมีกลุ่มเสี่ยงหรือที่เรียกว่าเกือบจนอีกร้อยละ 7.55 รวมเป็นคนจนและกลุ่มเสี่ยงประมาณ 10 ล้านคน ความยากจนที่ลดลงในปี พ .ศ 2553 เป็นผลมาจากเศรษฐกิจที่ฟื้นตัวดีขึ้นและการดำเนินมาตรการของรัฐบาลในการช่วยเหลือค่าครองชีพและการจัดสวัสดิการสำหรับกลุ่มด้อยโอกาสทั่วถึงมากขึ้น

2) ยังมีกลุ่มเสี่ยงที่มีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจนเพียงเล็กน้อยถึงประมาณ 5 ล้านคนซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะตกอยู่ในภาวะยากจนได้ง่ายหากเผชิญกับภาวะวิกฤต คนเกือบจนคือ (Near Poor) คือประชากรที่มีระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคสูงกว่าเส้นความยากจนไม่เกิน 20%นับเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะตกอยู่ในภาวะความยากจนได้ง่ายหากได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ร้ายแรงหรือได้รับผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ เช่น การถูกเลิกจ้าง พืชผลการเกษตรเสียหายและวิกฤตเศรษฐกิจ ความเป็นจริงกลุ่มเกือบจนมักจะได้รับผลกระทบโดยตรงจากภาวะวิกฤตมากกว่ากลุ่มที่ยากจนเรื้อรัง คนเกือบจนหรือกลุ่มเสี่ยงจะมีสัดส่วนใกล้เคียงกับคนจนในแต่ละปีโดยเฉพาะตั้งแต่ปี พ .ศ2549 เป็นต้นมา ดังนั้นเมื่อพิจารณารวมทั้งคนจนและกลุ่มเสี่ยงแล้วพบว่าความ ยากจนยังคงเป็นปัญหาที่มีความสำคัญของประเทศ เพราะเป็นปัญหาของประชาชนมากถึง 10 ล้านคน

3) ในช่วงกว่าสองทศวรรษที่ผ่านมาปัญหาความยากจนลดลงอย่างต่อเนื่องตามสถานการณ์การพัฒนาแต่สถานการณ์ยังมีความอ่อนไหวต่อภาวะวิกฤตต่าง ๆ เมื่อวัดจากด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคอันเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตสัดส่วนคนจนลดลงตามลำดับจากที่เคยสูงถึงกว่าร้อยละ 42.21 ในปี 2531 และร้อยละ 28.43 ในปี 2535 มาเป็นร้อยละ 14.75 ในปี 2539 ก่อนที่ประเทศไทยจะประสบวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540-2541 สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 17.46 หรือคนจนมีถึง 10.2 ล้านคน ในปี 2541 และยังมีผลต่อเนื่องตามมา (lagged effect) ที่ก่อให้เกิดปัญหาความยากจน

รุนแรงขึ้นเป็นร้อยละ 20.98 ในปี 2543 ซึ่งยังเป็นช่วงต้นของการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจและยังต้องแก้ไขปัญหาการว่างงานที่มีอัตราการว่างงานสูงถึงร้อยละ 3.6 หรือประมาณ 1.3 ล้านคน และเป็นช่วงต้นของการลงทุนด้านสังคมควบคู่ไปด้วยภายใต้โครงการ Social Investment Program (SIP) การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจที่ชัดเจนขึ้นหลังจากนั้นได้ช่วยลดปัญหาความยากจนตามลำดับจากร้อยละ 14.93 ในปี 2545 ลดลงเหลือร้อยละ 9.55 ของประชากรทั้งประเทศในปี 2549 บรรลุเป้าหมายที่กำหนดเป้าหมายลดสัดส่วนคนยากจนให้เหลือไม่เกินร้อยละ 12 ของประชากรภายในปี 2549 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9

4) ช่องว่างและระดับความรุนแรงของความยากจนลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2545 แต่เริ่มทรงตัวตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบัน หลังจากการฟื้นตัวจากภาวะวิกฤตในปี 2545 และเป็นช่วงที่มีการดำเนินโครงการแก้ปัญหาความยากจนที่มีความครอบคลุมมากขึ้น ช่องว่างความยากจน (poverty gap) มีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง จากร้อยละ 2.75 ในปี 2545 มาเป็นร้อยละ 1.33 ในปี 2553 (poverty gap) หมายถึง ช่องว่างระหว่างรายจ่ายของคนที่ยังตกอยู่ใต้เส้นความยากจนกับเส้นความยากจนเพื่อบ่งชี้ว่าคนจนเหล่านี้มีระดับรายจ่ายต่ำกว่าเส้นความยากจนมากน้อยเพียงใดเป็นการหาค่าเฉลี่ยร้อยละของช่องว่างระหว่างเส้นความยากจนกับรายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนของครัวเรือนยากจนคนจนที่มีรายจ่ายต่ำกว่าเส้นความยากจนก็จะมี ความยากลำบากมากกว่าผู้ที่มีรายจ่ายใกล้เส้นความยากจน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , 2556)

2.8 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย

ถ้าพูดถึงความยากจนต้องคู่กับ ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยเป็นปัญหาที่สำคัญ ซึ่งสถานการณ์สะท้อนได้หลายมิติ ทั้งมิติในรายได้ ทรัพย์สิน โอกาสการเข้าถึงบริการสาธารณะที่มีคุณภาพทั้งตามสิทธิพื้นฐานและโอกาสที่เป็นทางเลือก การเข้าถึงทรัพยากรที่เป็นปัจจัยหลักในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งการเข้าร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง สามารถสรุปสถานการณ์และลักษณะความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยในมิติต่าง ๆ ในปัจจุบันดังนี้

1) ความเหลื่อมล้ำในการกระจายความมั่งคั่ง (Wealth distribution) ในปัจจุบันความมั่งคั่ง มีการกระจุกตัวในกลุ่มคนจำนวนน้อยโดยเฉพาะในกลุ่มที่ร่ำรวยที่สุดร้อยละ 10 (Decile 10) โดยสะท้อนให้เห็นทั้งในด้าน 1) รายได้ 2) สินทรัพย์ทางการเงิน (Financial assets) ซึ่งประกอบด้วยเงินออมในบัญชีเงินฝาก

ธนาคาร การถือครองตราสารหนี้ในตลาดตราสารหนี้ และหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์และ 3) การเป็น
เจ้าของที่ดินและทรัพย์สินอื่น ๆ (Physical assets) นอกจากนั้นยังมีความเหลื่อมล้ำในมิติอื่น ๆ ทั้งการเข้าถึง
บริการสาธารณะที่มีคุณภาพ การเข้าถึงทรัพยากร การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ
การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกันและความเหลื่อมล้ำทางสังคมอื่น ๆ เช่น การกีดกัน / การ
แบ่งแยกระหว่างเพศ กลุ่มอายุ และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่กลายเป็นข้อจำกัดสำหรับการพัฒนาประเทศให้เต็ม
ศักยภาพ และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาการกระจายความมั่งคั่งระหว่างกลุ่ม
ประชาชนต่าง ๆ

2) ความเหลื่อมล้ำด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคหรือชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ในช่วง 20
ปี ที่ผ่านมาช่องว่างด้านชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่วัดจากรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคดีขึ้นบ้างและมี
ช่องว่างที่แคบกว่าด้านรายได้ การใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเป็นสิ่งที่สะท้อนมาตรฐานการดำรงชีวิตและ
สวัสดิการของประชาชนโดยตรง ในสังคมไทยมีคนจนประมาณ 5.1 ล้านคน (ร้อยละ 7.75 ของจำนวน
ประชากรทั้งหมด) ซึ่งเป็นผู้ที่มีระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจนหรือเป็นผู้ได้รับ
สารอาหารและสินค้าอื่น ๆ ที่เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานต่อการดำรงชีวิตในปริมาณที่ไม่เพียงพอ และยังมีกลุ่มที่
เรียกว่า 'เกือบจน' คือมีระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคสูงกว่าระดับมาตรฐานขั้นต่ำในการดำรงชีวิตหรือ
สูงกว่าระดับเส้นความยากจนไม่เกินร้อยละ 20 นั้นมีอยู่ถึง 4.9 ล้านคน (ร้อยละ 7.55 ของจำนวนประชากร
ทั้งหมด) ซึ่งกลุ่ม 'คนจน' หรือ 'เกือบจน' เป็นกลุ่มคนที่มีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ต่ำกว่าคนอื่น ๆ ในสังคม

3) ความเหลื่อมล้ำด้านสินทรัพย์ทางการเงิน สินทรัพย์ทางการเงินกระจุกตัวอยู่ในคนกลุ่มน้อยใน
ขณะที่โอกาสของการเข้าถึงบริการสินเชื่อในระบบสถาบันการเงินของธุรกิจขนาดเล็กและผู้มีรายได้น้อยยังมี
จำกัด เงินออมในบัญชีเงินฝากธนาคารกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มคนจำนวนน้อยเช่นกัน เงินออมที่เป็นเงินฝากบัญชี
ธนาคารประมาณร้อยละ 40 อยู่ในบัญชีที่มีขนาด 10 ล้านบาทขึ้นไปจำนวน 73,253 บัญชี หรือร้อยละ 0.092
ของจำนวนบัญชีเงินฝากออมทรัพย์และบัญชีเงินฝากประจำทั้งหมด ในขณะที่บัญชีเงินฝากขนาดเล็กซึ่งมี
จำนวนบัญชีเป็นสัดส่วนร้อยละ 99.9 ของจำนวนบัญชีเงินฝากทั้งหมดนั้นคิดเป็นจำนวนเงินฝากอีกร้อยละ 60
ดังนั้นการให้ผลประโยชน์ทางภาษีด้านเงินฝากจึงต้องยึดหลักของลักษณะการกระจายของฐานเงินฝาก
ประกอบการพิจารณาอย่างรอบคอบด้วย

4) การถือครองที่ดินและทรัพย์สินอื่น ๆ มีความกระจุกตัวมาก ข้อมูลจากสำนักงานที่ดิน 399 แห่ง บุคคลธรรมดาที่ถือครองที่ดินขนาดเกิน 100 ไร่ มีเพียง 4,613 ราย โดยที่ในจำนวนนี้มีเพียง 121 ราย ที่ถือครองที่ดิน 500-999 ไร่ และอีกเพียง 113 รายที่ถือครองที่ดินเกินกว่า 1,000ไร่ สำหรับนิติบุคคลที่ถือครองที่ดิน ตั้งแต่ 100 ไร่ขึ้นไปมีจำนวน 2,205 ราย โดยที่ 100 ราย ถือครองที่ดินจำนวน 500-999 ไร่ และมีเพียง 42 ราย ที่ถือครองที่ดินเกินกว่า 1,000 ไร่

5) ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงบริการพื้นฐานของรัฐได้แก่ โอกาสในการเข้าถึงบริการด้านการศึกษา ความเหลื่อมล้ำในบริการด้านสุขภาพ ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการด้านสวัสดิการสังคม ความเหลื่อมล้ำด้านกระบวนการยุติธรรม

2.9 นโยบายรัฐบาลเพื่อแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ

นโยบายเพื่อแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำประกอบด้วยนโยบายระยะสั้นและในระยะยาว ดังนี้

1) การเพิ่มและสร้างเสถียรภาพรายได้ของประชาชน

(1.1) สร้างหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพหรือไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้โดยจัดสรรเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่แสดงความจำนงโดยการขอขึ้นทะเบียนเพื่อขอรับการสงเคราะห์

(1.2) การสร้างรายได้และศักยภาพทางเศรษฐกิจในระดับฐานรากโดยการจัดตั้งกองทุนเศรษฐกิจพอเพียงและจัดสรรเงินเพิ่มให้ รวมทั้งการพัฒนาแหล่งน้ำและทรัพยากรธรรมชาติระดับชุมชน

(1.3) การสร้างเสถียรภาพรายได้เกษตรกรโดยเฉพาะในกลุ่มพืชเศรษฐกิจได้แก่ ข้าว ข้าวโพด และมันสำปะหลัง

(1.4) สร้างระบบประกันความเสี่ยงทางการเกษตร

(1.5) จัดตั้งสภาเกษตรกรแห่งชาติ เพื่อให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการเสนอแนะนโยบายและวางแผนพัฒนาการเกษตรอย่างเป็นระบบและมีระบบการคุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรรวมทั้งพัฒนาความเข้มแข็งของเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง

2) การลดภาระค่าครองชีพของประชาชน

(2.1) ให้ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาฟรี 15 ปีโดยสนับสนุนตำราในวิชาหลักให้แก่ทุกโรงเรียน จัดให้มีชุดนักเรียนและอุปกรณ์การเรียนฟรี เป็นต้น

(2.2) ดำเนินมาตรการลดภาระค่าครองชีพของประชาชนในการเดินทาง ก๊าซหุงต้มและบริการสาธารณสุขโดยปรับปรุงมาตรฐานที่มีอยู่เดิมให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ และอยู่บนหลักการของการใช้และบริโภคอย่างประหยัด

3) ด้านคุณภาพชีวิต

(3.1) จัดให้ทุกคนรับการศึกษาราย 15 ปีตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้เกิดความเสมอภาคเป็นธรรมในโอกาสทางการศึกษาแก่ประชากรในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทั้งผู้ยากไร้ ผู้พิการ ทูพพลภาพ ผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ฯลฯ

(3.2) ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ให้มีการประណอม ไกล่เกลี่ยรวมทั้งขยายกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้นเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และปริญญาตรีเพิ่มขึ้น

(3.3) ปฏิรูประบบประกันสังคมและจัดระบบดูแลด้านสวัสดิการของแรงงาน

(3.4) ส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุและคนพิการให้มีหลายรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมตามความสามารถ อาทิ การทำงานแบบบางเวลา การทำงานชั่วคราว

(3.5) ปรับปรุงระบบบริการด้านสาธารณสุข

(3.6) ส่งเสริมบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทั่วประเทศให้ปฏิบัติงานเชิงรุก

4) ด้านสวัสดิการทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

(4.1) แก้ไขปัญหาความยากจน

(4.2) ปรับโครงสร้างหนี้ภาคประชาชน

(4.3) เร่งรัดปรับปรุงแก้ไขปัญหาคูณภาพการอยู่อาศัย

(4.4) ส่งเสริมการจัดสวัสดิการทางสังคมที่เหมาะสมแก่ผู้ยากไร้

5) การปรับโครงสร้างด้านเศรษฐกิจ

(5.1) จัดหาที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกรยากจนในรูปของธนาคารที่ดิน

(5.2) แก้ปัญหาหนี้สิน ฟื้นฟูอาชีพและความเป็นอยู่ของเกษตรกร

(5.3) ขยายการให้บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน